

Telefon štev. 3040.

VOJNI INVALID

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

Listizhajavsakega1.
v mesecu. Posamez-
na številka 1 Din. —
Naročnina mesečno
1 Din. Rokopisane
vračajo Nefrankira-
na pisma se ne spre-
jemajo. — Uredni-
štvo in upravnštvo
v Ljubljani. — Št.
Peterske vojašnice.
Telefon štev. 3040.

Naš list „Vojni invalid“.

Letošnji občni zbor oblastnega odbora »Udruženje vojni invalidov« je bil, kakor se je že pisalo, zelo produktiven. Zasadil je krepko plug v njivo, da jo razorje, da jo zrahlja globoko in poseje seme, ki naj raste. Organizacijsko mora »Udruženje« iti in sejati, da se vojni invalidi, ki še ne vedo, da brez organizacije ni nobenega uspešnega in trajnega dela, vsi organizirajo in da plačujejo članarino ter imajo naročen list »Vojni invalid«. »Udruženje« mora napeti vse sile, da doseže zboljšanje oz. točno izvrševanje določil in členov invalidskega zakona. »Udruženje« mora doseči, da se vojnim žrtvam dajo prednosti, ki jih je slučajno invalidski zakon izpustil, ali premalo točno določil itd.

V resoluciji, ki je bila priobčena v zadnji številki »Vojnega invalida«, je to čital vsak, in ako še ni čital, naj čita sedaj in naj se poglubi v te zahteve.

Pravimo: poglubi. S tem hočemo reči, da se mora vsak vojni invalid, ozir. vsaka vojna žrtev, zavedati teh zahtev, ki jih je sklenil občni zbor in ki jih bo vršil in skušal doseči novoizvoljeni oblastni odbor »Udruženja«. In s tem, da se jih bo vsak zavedal, bo tudi vsak deloval na to, da se te zahteve izvrše. In s tem, da bo vsak vojni invalid, vsaka vojna žrtev delovala, da se te zahteve in ti sklepi izvrše, bo delala in bo aktivna cela organizacija, ne samo oblastni odbor, bo organizacija delavna. In uspehi v takem slučaju ne morejo izostati. Navada, ki je bila dosedaj, da se je izvolil odbor in ta naj sedaj dela, ker zato je izvoljen, ako ne bo, ga bomo že pri drugem občnem zboru bičali, mora prenehati. Izvoljeni odbor, tovariši, kateremu so se naložile funkcije »Udruženja«, so delali prej in bodo delali tudi odslej. Ali čudežev ustvarjati ni mogoče, namreč čudežev, da bi par tovarišev, takozvani odbor, lahko izvršili vse, kar se mu je na občnem zboru naložilo, a ostalo članstvo bi samo gledalo, čakalo, neredno plačevalo članarino, lista »Vojni invalid«, ne samo ne plačevalo, nego tudi ne čitalo. Treba je skupnega delovanja, vsak po svojih močeh in od svoje strani. S tem vsak član podpira delo odbora in uspehi ne morejo izostati.

Posebno treba, da vsak član »Udruženja«, v prvi vrsti pa funkcionar Kraljevnega odbora po vsej Sloveniji redno dopisuje v list »Vojni invalid«. Vsako zadevo, ki boli tega ali onega vojnega invalida in vojne žrtve sploh, treba

sporočiti listu kot dopis ali kot vprašanje, ali pa samo kot informacijo. Ali sporočiti treba in ne molčati.

S tem bo list »Vojni invalid« glas vojni žrtvi in javnost bo slišala in zvedela za vse krivice, bedo, nesrečo, pomanjkanje, ki jih trpe vojne žrtve. Vsako neizvrševanje invalidskega zakona, ali nepravilno tolmačenje invalidskega zakona treba zapisati in bodimo prepričani, da ne bo brez uspeha. List bo na tak način živ glas vseh.

Oblastni odbor je sklenil, da bo od maja 1930 naprej izhajal »Vojni invalid« enkrat na mesec in sicer vedno v začetku vsakega meseca. To je bilo potrebno iz dveh razlogov. Eden razlog je, ker se članstvo ni dovolj zavedalo, list redno plačevati. In s tem je bilo dano preveč izdatkov na ramena oblastnega odbora. Sedaj, ko bo list izhajal samo enkrat mesečno, se stroški zmanjšajo najmanj na polovico. Cena listu 1 Din, oziroma s članarino 2 Din, ostane, kakor je bila dosedaj. To, prepričani smo, bo vzel vsak član z odobravanjem na znanje in pomagal, da list odslej naroči tudi še tak, ki ga dosedaj ni imel. Drudi razlog, da bo list izhajal samo enkrat mesečno, je ta, da dosedaj lista niso čitali vsi točno in s tisto zavestjo, ki je potrebna, ako se hoče član o vsem dobro informirati. Sedaj pa bo imel vsak celi mesec dovolj časa, da bo navodila, informacije in drugo, kar potrebuje, dobro preštudiral. S tem se bo znal držati v zadevah svojih zahtev. — Poleg tega je pa 14-dnevnik itak nepotreben, ker ni mogoče vsakih 14 dni napisati vsemogoče informacije in navodila, ako za to ni inicijative in sodelništva od članstva samega. Ker uredništvo samo pač ne more vedeti, česar še ta ali oni ne ve, kaj bi ta ali oni potreboval, da bi se mu obrazložilo, oziroma povedalo še enkrat. Zato — ponavljamo opetovano — treba, da funkcionarji Kraljevnih odborov pišejo listu, mu stavijo vprašanja in vse, kar vidijo in čutijo, da članstvo potrebuje.

List »Vojni invalid«, kakor vidite današnjo številko, je tudi tehnično preorganiziran. Lepši je, večji, to se pravi, ima več gradiva.

Zato na delo!

Bodimo možje in zastavimo vse svoje moči, da svoje »Udruženje« postavimo v še bolj krepko, močno, ugledno organizacijo, kakor je že.

Mi smo, ki to zmoremo!

Nadaljevanje poročila o občnem zboru Oblastnega odbora.

Zadnjič smo objavili potek delegatske ankete, ki je bila dne 5. 4. t. l. v Mariboru ter prvi del občnega zbora. Danes pa nadaljujemo z občnim zborom.

V imenu tozadavnega odseka je referiral tov. Benedik Slavko:

Pismeno so stavile različne predloge sledeče Kraljevine organizacije: Ljubljana, Sevnica, Škofja Loka, Novo mesto, Celje, Ptuj, Slovenjgradec, Žužemberk in Oblastni odbor sam. Odsek za predloge in pritožbe je pregledal vse predloge in združil enakoglasne. Tov. Benedik je čital posamezne točke predlogov. Pri vsaki točki je bila otvorjena debata in zborovalci so se izražali o položaju.

Predlogi so bili sledeči:

1. Pospešitev prevedb.

Delegati so se v obče pritoževali, da se rešitve po novem zakonu tako zavlačujejo in apelirali na Oblastni od-

bor, da naj podvzame uspešno intervencijo.

K tej točki se oglašajo tov. dr. Kodre iz Ljubljane z referatom, ki ga je pripravil na podlagi svojih poizvedb Kraljevnih odborov v Ljubljani. Referiral je sledeče: V smislu novega inv. zakona bi moralo to sodišče začeti s svojim poslovanjem 15. VIII. 1929. Komisija za to sodišče pa je bila imenovana šele 20. avgusta 1929. Rešitev glede tega sodišča je dospela od min. socialne politike in nar. zdravja na višje dež. sodišče v Ljubljani dne 3. 10. 1929. Pričelo se je z iskanjem potrebnih prostorov, ki so bili potem nakazani v Mišičevi vojašnici, obstoječi iz 3 malih sob, brez vsake opreme izvzemši par stolov. Do tedaj natekli spisi od okrajnih sodišč, so se nahajali v intendanturi Dravske div. oblasti v kupih na tleh, v zaprtih paketih in neredu. Po izposlovanju najpotrebnejše pisarniške opreme od kr.

banske uprave je pisarna invalidskega sodišča pričela urejevati spise, jih registrirati in naložila kartoteko. Predno ni registratura v redu, je vsako redno poslovanje izključeno. Do 10. februarja 1930 je bil predsednik sodišča na razpolago le popoldne po 2. uri, ker je bil drugod zaposlen, od tega dne naprej pa cele dneve. Poslovodja dela še sedaj samo v popoldanskih urah, arhivski uradnik pa je zadnja 2 meseca zaposlen po cele dneve. Med došlimi spisi je bilo nad 1200 sploh nerešenih in so prišli isti po zakonu v prvi vrsti v poštev. Od teh jih je sedaj nad polovico že rešenih. Nad 1600 spisov pa je razposlanih vojnim okrogom v Ljubljani, Mariboru in Celju zaradi nadpregledov. Vsi invalidi od 7000—8000 bodo pregledani. To gre pa počasi, ker n. pr. ljubljanski vojni okrog pregleduje 2-krat mesečno in po 40 do 50 oseb naenkrat. Ko pridejo spisi nazaj, jih komisija takoj reši. Težkoče so, ker morajo biti vsi spisi napravljeni oziroma prevedeni v državni jezik, pri nas pa je v spisih še iz prejšnjih časov precej nemških listin. Prostori sodišča so mnogo premajhni in spisi so natrpani. Mnoga okrajna sodišča pa še sploh niso poslala vseh spisov največ iz bivše Štajerske.

Seje invalidskega sodišča se vrše in dnevno se reši okoli 50 spisov. Največja ovira je pomanjkanje sodniškega osebja in pa premajhni prostori. Pisarniško osebje je vojaško, pogreša se eno strojepisko in denarja za pisarniški material. Redno delo ovirajo tudi invalidi sami, ker hodijo neprestano popraševati za svoje zadeve in kratijo s tem čas. Le redki so primeri, da se more komu ustreči ker sodišče smatra vse zadeve za nujne brez izjem. Omeni se, da ima sodišče sedaj ko še niso dospeli vsi spisi, že okrog 25.000 vpisanih, kar ni majhno število?

2.) Pospešitev izplačila odkupnin.

Tov. Štefe in Tomc pojasnita, da je to vprašanje v zvezi z rešitvami po invalidskemu zakonu. Kadar bomo dosegli prevedbe, potem smemo upati na rešitve odkupnin.

3.) Reducirani invalidi naj se ponovno pregledajo, nepravilno kvalificirani naj se pravilno uvrste in prizna vsa zaščita tudi invalidom bolnikom.

Današnja resolucija naj da k temu izraza, ker imamo med seboj resnične invalide, ki se jim poškodbe poslabšujejo in težko prizadete bolnike, ki ne dobijo po novem nobene zaščite.

4.) Trafike je treba dajati samo vojnim žrtvam, iste naj se omeje na gotovo število in umestno je, da se prenesejo iz rok nezaščitenih na vojne žrtve vsak čas, kadar se javijo reflektanti.

Ta točka je popolnoma brez debate pojasnjena in razumljiva, da se stavi kot naša nujna zahteva.

5.) Odpravi naj se kaos, ki vlada pri izdajanju žel. legitimacij.

Oglašajo se delegati, da ne dobe po mesecu naročenih novih legitimacij. Kritično je tudi, da ne morejo dobiti nesiromašni invalidi, katerim razun invalidnine gredo vse pravice ter neobhodno potrebujejo žel. legitimacije za izkaznice pri vožnji v Protežno delavnico, podaljšanih svojih že davno poslanih legitimacij. Tov. Tomc pojasni, da smo v zadevi mnogo intervenirali, da pa Finančna direkcija izjavlja, da ni upravičena podaljševati in izdajati legitimacij drugim kakor onim, katerim nakazuje invalidnino. Glede drugih sploh nima nobenih določb ali podatkov zakaj ne dobivajo in ne more vedeti vzroka?

Intervenirali smo v ministrstvu so-

cialne politike in narodnega zdravja in nadajamo se navodil ter tozadavnih odredb, sicer bomo morali intervencijo ponavljati.

Oglašajo se tov. Okroša iz Nove Gradice in pokaže svojo legitimacijo, ki znači, da v savski banovini nesiromašni invalidi dobe neovirano podaljšanje.

Občni zbor apelira in po zakonu zahteva, da se ta zadeva z legitimacijami takoj uredi in da jih bodo invalidi nujno prejeli.

6.) Otvoriti je treba kredit za zaostale invalidnine.

Tov. Štefe pojasni, da smo tozadevno ravno v zadnjem času osebno v Beogradu zahtevali. Po zadobljenih obljubah, smo napravili naše vloge in navedli položaj. Naprosili smo za zaščito tudi ministra g. dr. Antona Korošca, ki nam je obljubil pomoč. Nadajamo se, da bo kredit vendar v kratkem odprt.

7.) Invalidski dom v Ljubljani.

Lani v Celju, letos pa v Ljubljani sta ukinjena oba invalidska doma.

Naše osebne intervencije so ostale brezuspešne. Ker je odredjeno, da ostane edini invalidski dom za celo državo v Moslavini, ne bo mogoče ničesar doseči. Sprožili smo vprašanje, ako bi naše udruženje samo postavilo svoj invalidski dom?

Tov. Štefe izjavlja, da se to vprašanje vleče že kakih 2 leti. Mi smo mnenja in stavili smo že prošnje g. ministru socialne politike in nar. zdravja, da bi iz fonda, ki obstoja za zidavo centralnega inv. doma v Beogradu, votirali raje posamezne vsote za več invalidskih domov v državi. To bi imelo večji pomen in korist. Tudi smo zaprosili za tozadevno brezobrestno posojilo iz narodnega invalidskega fonda, a smo propadli. Občni zbor lahko sklene, ako se votira iz našega premoženja kaka vsota za zidavo inv. doma?

Tov. dr. Kodre: Da potrebujemo inv. dom ni dvoma, vprašanje je le, koliko se votira?

Tov. Benedik: Imeli smo že 100.000 dinarjev kot takozvani fond za šolanje invalidske dece. Isti bi se prenesel na inv. dom, ker je bil tudi tako mišljen.

Tov. Geč priporoča, ako bi se dobilo event. neko Scherbaumovo hišo v Mariboru, za kar bi banski inšpektorat lahko popustil pri kupnini, ali jo dal drugače v uporabo?

Tov. Vuk predlaga, da naj občni zbor naroči O. O. pripraviti načrte in proračune, potem pa, ako bo izgled, sklicati anketo.

Tov. dr. Kodre se strinja, treba bi bilo pa votirati neko vsoto za načrte.

Tov. Rus: Invalidskih domov ni več v drž. budžetu. Da bi dobili pomoč ni upanja. Sami pa ne moremo vzdrževati stavbe in še manj oskrbe. Tudi ni naša dolžnost. Treba se je vreči raje na gospodarsko in zadržno podlago pri čemur bomo tudi gospodarsko lažje podprli invalide.

Tov. Mir pripominja, da bi bilo mogoče event. dobiti kako stavbo in svet za inv. dom od agrarne reforme.

Stavi se na glasovanje predlog, ali naj sploh delamo inv. dom iz lastnih sredstev, ali izposlujemo to akcijo iz drugih.

Sklep: Iz lastnih ne moremo, temveč samo iz drugih.

8.) Protezna delavnica in sredstva.

Pri tem nastane splošna debata, da je treba predolgo čakati na proteze. Lani je delavnica delala samo 4 dni v tednu.

Pojasni se, da se je udruženje mnogo prizadevalo, predno so došla sredstva iz nekih drugih postavk, da je delavnica prišla zopet v normalni tir. Se-

daj dela celo nadure in podelanega je že mnogo zaostanka.

Zahtevamo, da bo v bodoče v budžetu zadosti postavk za Protežno delavnico.

Tov. Mirtič pripomni, da je treba zahtevati naj se dobavijo ortopedični pripomočki točno v onih rokih, ki so stavljani v inv. zakonu. Zato naj se računi rok od dneva umeritve naprej, ne pa od prejema proteze. Sedaj minejo pri čakanju celi zakoniti roki in smo prikrajšani.

Občni zbor to soglasno potrdi.

9.) Davčni cenzus — podlaga siromašnosti. Pojasni se, da imamo ravno zagotovilo, da bo popravljen. Praksa je pokazala nevzdržno stanje. V kratkem ima iziti neki dodatek k zakonu, s katerim se bo cenzus povišal skoro gotovo približno na 400 Din davka.

Tov. dr. Kodre predlaga, da bi se stavil predlog za spremembo cenzusa po kategorijah invalidov s čimur pa se obč. zbor ne strinja.

Naš predlog je, da se cenzus poviša vsaj na 400 Din.

10.) Ugodnosti za državne uslužbenice invalide. Tozadevne predloge smo stilizirali in vstavili v resolucijo.

11.) Zdravilišče Golnik. Zahtevamo, da kr. banska uprava sprejema invalide neomejeno, ker mora imeti vsak invalid po zakonu pravico zdravljenja za vojno poškodbo. Tozadevna sredstva so itak po zakonu namenjena iz Invalidskega narodnega fonda, zato jih je treba vrtati.

12.) Predlog za zastopnika vojnih žrtev v banski svet.

Tov. Rus vpraša tov. dr. Kodreta, zakaj je Krajevni odbor Ljubljane stavil samostojno tozadevni predlog?

Tov. dr. Kodre odgovarja, da se to ni zgodilo in mu ni ničesar znanega.

Nato prečita tov. Tome vlogo Krajevnega odbora v Ljubljani, da naj obč. zbor njegov predlog podpre. Tov.

dr. Kodre izjavlja, da bo zadevo doma uredil, toda obč. zbor graja postopanje kdor ga je samovoljno povzročil, ker je to zadeva vseh organizacij.

Občni zbor zahteva, da mora Krajevni odbor Ljubljana ta predlog umakniti.

Oblastnemu odboru se naroča, da ima pravico Krajevne odbore, ki bi ne vpoštevali organizacijskih inštanca po pravih suspendirati.

Glede svojega zastopnika v banski svet apeliramo v resoluciji in se naroča Oblastnemu odboru, da stavi tozadevno prošnjo v sporazumu z vsemi organizacijami.

Nato čita tov. Osana proračun za leto 1930.

Tov. Kokalj iz Trbovelj prosi, da bi se od podpornega fonda votiralo nekaj več za Trbovlje ker so tamošnji člani v zelo slabih razmerah ker delo v rudnikih v splošnem počiva.

Zato se odrekajo pripadajočim podporam v korist Trbovelj delegati iz Bleda, Celja, Trebnjega, Radovljice, Jesenic, Polzele, Maribora, Ljubljane, Kranja in Kamnika.

Tov. Vuk predlaga občnemu zboru, da se določi predsedniku Oblastnega odbora letni reprezentacijski fond 6000 Din, postavka tajniške plače pa zviša na 24.000 Din. Občni zbor to soglasno sprejme.

Tov. Žabkar predlaga, da se vstavi med naše zahteve in resolucijo, da naj imajo zastopniki udruženja vpogled v invalidske akte pri sodišču, sploh pa naj se imenuje v komisijo invalidskega sodišča zastopnik Oblastnega odbora, odnosno v Beogradu Središnega odbora. Občni zbor se s tem strinja in se zahteva stavi v resolucijo.

Nato je bila prečitana resolucija in soglasno odobrena.

Ob pol 14. uri je tov. Geč zaključil obč. zbor.

Naše gibanje.

Iz Mokronoga poročajo, da se je vršil obč. zbor 23. marca t. l. ob 10. uri v stari šoli. Otvoril ga je predsednik tov. Šetina s pozdravom članstva. Za predsedovanje zboru je bil postavljen tov. Resnik, zapisnikar pa tov. Kramaršič.

Predsednik tov. Šetina je obširno razložil delovanje v pretečenem letu.

Tajnik tov. Kramaršič pa je referiral natančno vse posle. Organizacija šteje skupaj 89 članov in članice. Izbrisani so bili 3 ker niso plačali, pristopilo jih je 8 in 1 je prostovoljno izstopil. Seji sta bili samo dve, ker so odborniki oddaljeni, pač pa se je stalno poslovalo v vseh aktualnih vprašanjih. Došlo je 74 dopisov, odposlanih pa je bilo 58 pisem in vlog. Z žalostjo se je ugotovilo veliko redukcijo med članstvom. Nato je obrazložil natančno blagajniško stanje, nadzorni odbor je podal po tov. Hajmerlu ugodno revizijsko poročilo, nakar je bil podan absolutorij.

Izvoljen je bil odbor iz tov. Dulc,

Povšič, Rutar, Kramaršič in vdova Lovše. Namestniki Novak, Brzin in vdova Brear. Nadzorni odbor tov. Hajmerle, Zidar in Okrajšek, nam. Kovač in Gačnik. Na razna vprašanja pri slučajnostih je dajal pojasnila tov. Kramaršič.

Iz občnega zbora v Cerkljici. Tukajšnji obč. zbor se je vršil 30. marca t. l. ob 11. uri v navzočnosti kakih 28 članov in članic. Predsednik tov. Mlinar je obrazložil delo uprave in blagajniško stanje. Grajal je, da ne vrši vse članstvo svoje dolžnosti, ker ne plačuje redno članarine in lista. Tajnik je dobil med letom 91 dopisov in 52 jih je odposlal. Ostal je stari odbor toda predsednik bo odšel tov. Andrej Šivec ter bosta s tov. Mlinarjem delala skupno vse posle organizacije.

Nato se je razvila debata o raznih vprašanjih in obč. zbor zaključil.

Občni zbor v Trbovljah dne 16. februarja ob 14. uri je bil obširen. Takoj po otvoritvi je dal tov. Las predsed-

stvo obč. zbora tov. Kosiju. Povzel je besedo tov. Las in je konstatiral uveljavljanje, da je organizacija skoraj nazadovala, ker ni bilo pravega sporazuma v odboru. Gotovi ljudje nasprotujejo samo radi konzorcija. Zato se je odbor med letom decimiral, vendar pa je bil zmožen dela in je članstvu posebno ob času prijav vse ustregel. Odbor je imel 13 sej, en članski sestanek, priredil pa je 2 veselici, 1 invalidski praznik, 1 igro itd.

Tov. Kokalj je pojasnil še, da je vpisanih 150 članov in članic. Tudi on je izjavljal, da so gotovi tovariši v odboru zadrževali delo, vsled česar je bilo lani za 75 odstotkov bolje nego letos.

Vseh dopisov je bilo 644, došlo jih je pa 116, torej veliko dela, a malo uspeha. Podpor smo dali vendar nekaj. Blagajniško poročilo je podal tov. Bregar in sicer vsako postavko posebej. Navzoči so odobraval poročila, v imenu nadzorstva pa je izjavil tov. Černe, da se je kontrola vedno vršila in našla vse v redu. Zato je bil podan absolutorij.

Za nov odbor je predložil tov. Vidmar kandidatno listo. Izvoljeni so bili soglasno tov. Las, Bricelj, Kokalj, Kus, Bregar, Gregorčič, Oblak in Vidmar. Nadzorni odbor sestavljajo tov. Kosi, Šuštar, Mori, Gorenc in vdova Vivoda.

Po volitvah je govoril tov. Vidmar o razmerju med udruženjem in konzorcijem za invalidski dom.

Predlagal je, da se ne bi v odbor volilo nobenega več od konzorcija in da se od bivše loterije ne prevzame nobenih dobitkov, kar je bilo soglasno sklenjeno.

Nato je pojasnjeval tov. Kokalj nekatera invalidska vprašanja ter pozival članstvo k složnosti in sodelovanju.

Iz Tržiča. Dne 9. marca t. l. se je vršil ob precejšnji vdeležbi članstva obč. zbor tukajšnjega krajevnega odbora, ki ga je otvoril predsednik, tov. Baumgartner, vodil pa delegat tov. Tome. Poročilo upravnega in nadzornega odbora je bilo vzeto brez vsake kritike na znanje in je bil odbor razrešen dolžnosti s pohvalo. Poročilo delegata Oblastnega odbora tov. Tomca zlasti o delu oblastnega odbora glede na invalidski zakon, raznih intervencijah in drugem, je članstvo sledilo z velikim zanimanjem in vidnim zadovoljstvom v prepričanju, da se o. o. res z vso intenzivnostjo briga za težnje vojnih žrtev. — Pri volitvah je bilo predlagano, da naj ostane še stari odbor, oni pa, ki so med letom odstopili vsled redukcije, naj se nadomestijo z novimi. Nato so bili izvoljeni: Baumgartner, Cilar, Švegelj, Markič, Vuk, Megušar, Golmajer, Globočnik, Hafner, Ovsenek, Tomele, Pegrinova in Dobrinova. Na prvi redni seji se je izvoljeni odbor konstituiral tako, da je prevzel posle predsedstva Baumgartner, posle tajništva Cilar, posle blagajnika pa Švegelj, ki vodi blagajno že od ustanovitve udruženja v popolno zadovoljnost vsega članstva. Pri slučajnostih je odgo-

varjal tov. delegat na razna vprašanja članov, ob 12. uri pa je bil obč. zbor zaključen.

Cvetlični dan ima Krajevna organizacija UVI v Ljubljani v nedeljo, dne 4. maja t. l. od 8. do 14. ure. Občinstvo se prosi za vpoštevanje te prireditve.

Udruž. vojn. inv. kraj. odbor v Mokronogu naproša člane in članice, da poravnajo članarino in naročnino za naše glasilo »Vojni invalid« za leto 1930 v pisarni krajevnega odbora najkasneje do prve nedelje v maju, ker se jim bo sicer časopis ustavil. Tisti pa, kateri ne mislijo biti več člani, naj pa takoj javijo svoj izstop, kar se je nešteto krat povdarjalo.

Šmarje pri Jelšah. Tukajšnji odbor je na svoji seji dne 15. III. 1930 sklenil, da ima novoizvoljeni odbor sledeče funkcije: Čanžek Ivan, predsednik, Petruša Anton, tajnik in blagajnik; Peter Štefan, namestnik predsednika; Anderluh Marija, namestnica tajnika in blagajnika; Kožterer Jakob, odbornik.

Sporočamo članom, da tajnik posluje vsak dan v svojem stanovanju od 1. do 3. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 8. do 12. ure, v slučaju njegove odsotnosti ga nadomestuje ga. Anderluh Marija v svoji trafiki v Šmarju p. J. Nekateri izmed članov dolgujejo za naročnino za časopis in naj isto takoj poravnajo, da ne bode blagajna trpela iz članskih prispevkov.

Krajevni odbor v Mariboru opozarja vse one člane in članice, ki se preselijo in spremene naslove, da takoj prijavijo spremembo bivališča Krajevni odboru, da se jim ne prekine list, potem pa naznani nov naslov za nakazilo invalidnine. Te prijave osebno in sploh vse zadeve sprejema tajnik v pondeljkih, sredi in sobotah od 9. do 11. ure v Mariboru, Rotovski trg števil. 1. — Marsikateri člani in članice nakazujejo članarino po poštinih nakaznicah Krajevni odboru v Mariboru. Opozarja se jih, da si lahko prihranijo nekaj poštine, ako pošljejo po prejšnjem dopisniku, da naj se jim pošlje čke. Krajevni odbor Maribor bo začel v kratkem opominjati vse zamudnike s posebnimi tiskovinami na plačilo članarine in naročnine za list. Vsakemu opominu bo priložen tudi ček. Članstvo se opozarja, da naj redno poravnava in se takoj odzove ker za 24 Din dobi list in plačano članarino.

Za velikonočne podpore opozarjamo krajevne organizacije, da morajo poslati pobotnice obdarovancev v naprej. Oblastni odbor ne more prej izplačati, dokler nima kritja s potrdili. Do sedaj se je odzvalo prav malo Krajevnih odborov.

Dopis z dežele. Pozdravljena resolucija vseh točk, ki so bile sprejete na oblastni skupščini v Mariboru. Naproša se, da bi se točka 6 prav dobesedno uzakonila, ker tam je zapopadeno, kar se je, in bo za vedno iskalo najprvo za dodatek k invalidnini (od katere same se ne da živeti), za možnost dosege potrebnega invalidskega kruha. — Po-

LISTEK.

Leonhard Frank:

Vojna vdova.

Prevaja Mile Klopčič.

»Umrl je za našo pravično stvar, gospa, tako si morate reči.«

»Da, stvar.« je rekla žena topo kot pes, ki pritajeno renči. Potem je povedala še, kar je povedala vsakomur: »Njegove glave niso našli. Le trup. Marka z imenom se je izgubila; radi tega mi sprva niso niti podpore hoteli dati.«

»Zdaj jo pač prejimate, ne?«

»Sinova sta mi tudi že poginila. Na zapadu.«

»Zdaj jo pač prejimate?«

»Maram zanjo! Sama služim. Ne maram ničesar od teh...«

Previdni trgovec je presekala pogovor; zakaj novi odjemalci so vstopili.

»Tu spredaj na trgu se je zbrala cela množica. Nekdo govori proti vojni.« je pripovedoval siv starec, ki je zahteval cigar. »Nenadoma pa pridrvi neka ženska. Vsa iz sebe. Ta vam kriči in psuje, ne slabo... Kaj naj bi počel stražnik: — vojna vdova je.«

»Tako, da kriči? Vsekakor jo zapro... če govori take reči.«

»No, kar tako pa vendarle ne moreš za-

preti ženske, ki je izgubila svojega moža. Če je pa svojega moža izgubila. To ni malenkost.«

»Navsezadnje pa tudi domovina ni malenkost. In... naša kultura, a ne?«

Starec je prižgal cigaro: »Že prav, seveda... domovina... seveda... a če žena svojega moža...«

»No da, to imate spet prav.«

»... izgubi, potem pač lahko vzroji. To je razumljivo... Kar črno jih je. Računam, da jih je tri tisoč. Če jih ni štiri tisoč. Ženske kriče... Prav kakor da bi visele na križu, kakor da bi vsaka visela na svojem križu. Govornik ne more več govoriti... Jaz sem se umaknil. Ne maram nič imeti s tako stvarjo. Star sem.«

Sicer pa se je že dolgo čudil, da ni doslej že več vojnih vdov...

»Da, najbolje je res, da se ne brigamo za te stvari.«

Prav tako je mislil marsikdo izmed mož, ki so stali krog kričeče vdove agenta, krog onemakega natakara. Ženske niso mislile tako; bilo je med njimi mnogo vojnih vdov in mater, ki so izgubile svoje sinove.

Stražnik je dejal: »Nehajte zdaj s kričanjem.«

Vdova je kričala: »Jaz kričim!«

Nekdo je dejal: »Zaprli jo bodo.« In je odšel domov.

Natakar je stal na prevrnjenem vozu.

Električna ni mogla voziti dalje. Kočijaži so stali na kozlih, ljudje so stegovali svoja telesa skozi okna kočij, poševno, kakor gotski liki. Množica je naraščala. Tudi stranske ulice, ki vodijo k trgu, so bile že črne ljudi.

Stražnik je zgrabil vojno vdovo za rame: »Zdaj pa domov.«

»Domov? Ali imam dom?«

Njen smeh je bil živalsko rjojenje, iz tisoč ženskih ust je izzval rogajoč krohot. S kratkim sunkom se je iztrgala iz stražnikove pesti.

Posmehljiv in nevaren ženski obraz je planil stražniku pred oči: »Pojdite vi domov v dom, v katerem nikogar več ni.«

»Narazen zdaj!« je kričal stražnik. »Ne silite v nesrečo.«

Vsem vojnim vdoyam je bilo do smeha.

»Sem že nesrečna. Bolj ne morem biti.« je kričala vdova agenta, vedno z istim živalskim rjojenjem, razpaljenim od bolečine.

Isto čuvstvo je podžigalo hkrati vse vdove. In vsa usta so kričala stražniku in med seboj: »Smo že nesrečne. Nesrečne!«

Klici so se združili v tisočkratni divji krik brez besed. V daljavi je zvenelo kot cerkveno petje.

Kričanje. Rjojenje. Množica je postala eno samo, počasi pregibljivo, velikansko telo, ki se je sprostito prisiljenosti in reda ter planilo v anarhično svobodo.

zdravljen bi bil glas, da bi od te pravičnosti ja nikoli ne odnehali. — Z odličnim spoštovanjem vojni invalid Alojz Kolman, Reštanj 27, p. Rajhenburg ob Savi.

Krajevni odbor v Ljubljani naznanja članstvu, da se pričeni s 1. majem t. l. spremeni poslovanje v pisarni v toliko, da vodi pisarniške posle g. Oton Fröhlich, in sicer so uradne ure od 9. do 14. ure vsak dan, razen nedelj in praznikov.

Obenem se opozarja, da članstvu ni potreba vlagati prošnje za podpore, ker so denarna sredstva izčrpana.

Na novo se nameravajo ustanoviti sledeče trafike in sicer: Rožna dolina, Večna pot števil. 7, občina Vič; Brest števil. 20, občina Tomišelj in v Črnučah pri Ljubljani. Po invalidskem zakonu zaščitene osebe, ki reflektirajo na katero izmed teh trafik, naj se radi informacij zglasijo pri Krajevnem odboru Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani.

Vprašanja in odgovori.

K. O. U. V. I. v Ptuj predlaga, da objavimo in pojasnimo sledeče:

1.) Vsekakor je potrebno, da vedo invalidi trgovci, obrtniki in trafikanti, posebno pa tajnik K. O., kako je postopati glede oprostitve davkov po fin. zak. od leta 1928, čl. 46, če je ta še v veljavi?

2.) Dalje je potrebno, da vedo K. O. glede banskih davščin, Ur. L. od 16. aprila t. l. ker ako ni nobenih olajšav, potem se bo moralo vse prenehati. Ako pa je mogoče kako olajšave doseči, naj naslov to pojasni, kje in kako?

3.) K. O., ki se pečajo z gledališkimi predstavami, gl. Ur. L. z dne 25. januarja t. l. Zakon o avtorskih pravicah in o posledicah, ako se ne dela po predpisih tega zakona.

Glavno je pač, da tukaj objavimo, kake ugodnosti ima invalidsko Udruženje, po katerem členu, zakonu in od katerega leta?

(O. O.) Izposlujete pri banki upravi, da bodo Krajevne organizacije U. V. I., oproščene vseh banknih taks pri vseh prireditvah, ker le na ta način se bo moglo podpirati revne člane in članice.

Odgovori: ad 1.) Invalidi naj se pri napovedih za davke sklicujejo na gori omenjeni člen zakona o neposrednih davkih. Ako pa ne vlagajo napovedi, naj potem, ko dobe odmero, vložijo prijave v slučaju, da se jim predpisuje davek od prometa. Seveda je treba smatrati oprostitev samo za one invalide, kateri nimajo poleg obrta še kakega drugega posla ali imetja. Oprostitev je treba smatrati le v slučajih, ako invalidov zaslužek od obrta ne presega običajno dnevno mezdo enega delavca v dotičnem kraju.

Ad 2.) Predpisi glede banknih taks ne omenjajo nobenih olajšav za invalide. Potrebno bi bilo vsekakor vložiti za vsak slučaj posebno prošnjo na Bansko upravo. Smatramo, da bi se morale invalidske prireditve oproščati vseh taks

ljani, Šentpeterska vojašnica soba 3, do 8. maja t. l.

Železniški buffet je razpisan v Debeljači, železniška direkcija v Subotici. Ako bi bil kak reflektant, se lahko obrne po podatke na upravo našega lista.

Ljudska samopomoč zavaruje za slučaj smrti vsakega. Kdor se hoče vpisati v to koristno društvo, da bodo svojci po smrti dobili podporo, naj se javi zastopniku tov. Stankotu Tomcu, tajniku Oblastnega odbora Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani.

Krajevni odbor Udruženja vojnih invalidov v Gornji Radgoni naznanja vsem svojim članom, da bode imel v nedeljo dne 4. maja 1930 ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Albert Horvat v Gornji Radgoni svoj redni občni zbor. Ker bode na občnem zboru poročal delegat iz Ljubljane, se vsi člani invalidi in vdove vabijo, da se občnega zbora sigurno vdeležijo.

ker tako določa člen 99a taksnega zakona.

Ad 3.) Glede avtorskih pravic pa nimamo invalidi nobenih izjem. Različne zveze, ki obstajajo in v katerih so včlanjena kulturna društva, imajo pri nekaterih delih za vsa svoja društva avtorske pravice ali oproščene ali odkupljene. Možno pa je, da se društvo vsakokrat obrne direktno na avtorja.

Vprašanje tov. Šoštareca Štefana iz Celja:

Kaj naj store invalidi z ročnimi protetami, ki so prejeli mesto običajnih usnjatih, navadne rokavice iz blaga, zato pa štrle iz njih po par tednih leseni prsti.

Odgovor: Prošijo naj za izmenjavo in dokažejo vzrok, da so rokavice iz blaga nerabne.

Tov. Lužnik Franjo od Sv. Križa pri Kostanjevici:

1.) Ako zaprosi invalid z družino za odkupnino, ali se izplača samo njegova invalidnina ali tudi za ženo in otroke?

Ali se otrokom izplača tudi popolna drag. doklada po zakonu o draginskih dokladah. Po starem pravilniku je bila podvržena zdravniški preiskavi tudi žena, kako je sedaj po novem?

2.) V primeru ako organizaciji uspe predlog glede znižanja davč. cenzusa ali pridobijo pravico do prejemanja invalidnine od časa, ko je bila vsled davka ukinjena ali šele od časa ko stopi v veljavo povišani cenzus?

3.) V slučaju, da ima invalidova žena trgovsko naobrazbo ter želi dobiti obrt za trgovino ter jo njeni ali moževi sorodniki založijo s kapitalom, ali ima njen obrtni davek potem vpliv na invalidovo siromašnost? Ali pa so invalidi in njih žene v smislu novega davčnega zakona, prosti obrtnega davka?

Odgovor:

Ad 1.) Invalidu se vsekakor izplača odkupnina tudi za družinske člane in se vpoštevata tudi draginjska doklada.

Žena tudi poprej za odkupnino ni bila podvržena zdravniški preiskavi pač pa vojne vdove, ako so dobile odkupnino svoje invalidnine. To pa je tudi še sedaj.

Ad 2.) Od kdaj bodo dobili zopet pravico do prejemanja invalidnine, ako se davčni cenzus popravi, je odvisno popolnoma od tega kako bo določil sam dotični zakon.

Ad 3.) Ker se računi kot podlaga za siromašnost davek celokupne družine

Politične in druge beležke.

Zedinjene države Evrope. Edina rešitev za Evropo, tako si predstavljajo veliki državniki, bi bila odstranitev političnih in gospodarskih mej ter ustanovitev nove Evrope na temelju nemško-francoske zveze. Predno pa se tega lotimo, je treba na drugih poljih doseči zblizanje, podreti je treba carinske meje, s katerimi se je ogradiilo 25 držav. Za varnost nove Evrope naj bi skrbela panevropska policija. Dunajski »Der Tag« se bavi s to okrožnico in pravi: »Za vse Evropejce bi bila sreča, če bi se te želje izpolnile. Toda ujedinjene Evrope ne bo, dokler se ne bodo duhovi spremenili ter prilagodili temu. Pred par tedni se je vršila v Ženevi konferenca za takozvano carinsko premirje, ki pa se je razšla, ne da bi dosegla trajen mir vsaj na gospodarskem polju, katerega ne moremo trajno pogrešati. Kako daleč smo tedaj šele od Panevropo!

Katere oblastne davščine odpadejo letos? Na območju bivše ljubljanske oblasti odpadeta dve dosednji davščini, in sicer 50-odstotna doklada k državni taksi za gostilniške in kavarniške pravice in oblastna naklada na vino po 10 Din od litra (obe davščini sta bili v proračunu predvideni le z 90.000 Din). V bivši mariborski oblasti pa odpadejo 4 davščine, in sicer dosedanja 100% oblastna doklada k državni taksi na kupone in dividende (po lanskem proračunu 36.000 Din), dalje 50% oblastna doklada k državni taksi na potroške v hotelih, gostilnah itd. (po lanskem proračunu 340.000 dinarjev), 100% oblastna doklada k državni taksi na tekoče račune (100.000 Din) in 50-odstotna oblastna doklada k državni taksi za gostilniške in kavarniške pristojbine.

Londonski dogovor podpisan. V torek 22. aprila je bil dogovor na londonski razorožitveni konferenci na slovesen način podpisan. Nagovore so imeli Macdonald za Anglijo, Stimson za Zedinjene države, Briand za Francijo, Sirianni za Italijo in Vakatsuki za Japonsko.

Macdonald je izjavil, da ta dogovor velja do leta 1936 in se bo 1935 vršila nova konferenca, če ne pridejo presenečenja. Udeležence in tajništvo Društva narodov prosi, da problem študirajo. Dosegel se je v treh mesecih pogajanj znaten napredek, čeprav ne popoln. Sklenila se je pogodba doslej med tremi državami, ki je že tudi zajamčila znatno razorožitev. Končno je Macdonald poudaril:

»Zadovoljni moramo biti, zakaj posrečilo se nam je okrepiti mirovno mentaliteto in jo tudi udejstvimo s tem, da bomo korak za korakom omejevali oboroževanje. Londonska pogodba nas veže do leta 1936;

ali zadruga, ima tudi davek žene ako je trgovka, vpliv na invalidovo siromašnost. Ne spremeni pa stvari, ako založe trgovino sorodniki, ker to ne gre po razmerah temveč prometu ozir. davku. Glede prostosti obrtnega davka smo navedli že med današnjimi vprašanji in odgovori. Ta ugodnost pa ne velja za invalide žene pač pa samo za invalide kar zakon o neposrednih davkih izrecno omenja.

takrat pa bodo možni nadaljni koraki v razorožitvi.

Tudi ostali govorniki so govorili o pogodbi laskavo. Celo italijanski zastopnik admiral Sirianni je k uspehu čestital in izrekel nado, da se Italija sporazume s Francijo in s tem utrdi stremenje po razorožitvi in miru.

To je prvi korak k miru.

Angleški finančni minister Snowden ima tudi piko na vojne verižnike. V razpravi o angleškem proračunu v spodnji zbornici je deloma utemeljeval Snowden proračun s tem, da je poudaril, da so vojni dobičkarji zaslužili med vojno 4 milijarde funtov šterlingov, to je, nad 1020 milijard dinarjev. To je povedal zlasti zaradi tega, ker je prejšnji konservativni fin. minister Churchill z ozirom na bližnje volitve napravil nerealen proračun, računajoč na porabo rezerv in druge prihranke. Proračun je sedaj pasiven za 42 milijonov in ker so bremena večja za nezaposlenost in pospeševanje gospodarske politike, morajo vojni verižniki sedaj molčati.

Elektrifikacijsko posojilo 20 milijonov dinarjev najame Dravska banovina pri Pokojninskem zavodu, da zgradi električne daljnovode od državne elektrarne v Velenju do Ljubljane, tako da, bi bili spojeni završniška in velenjska elektrarna.

Stanje posevkov v naši državi je po statističnih podatkih v splošnem dobro, v Dravski, Savski, Zetski in Vardarski banovini celo zelo dobro.

60 milijonov dinarjev posojila za obnovo cest namerava najeti Dravska banovina, za kritje obresti in amortizacijo pa ustanovi poseben cestni fond, v katerega bi se stekala doklada na državno trošarino na bencin v izmeri največ 100 Din od 100 kg bencina.

Statistika pismenosti v Jugoslaviji. Ker se bo najbrže še letošnje leto izvedlo ljudsko štetje v državi, je prav če nekoliko pregledamo kulturne prilike, ki so vladale t. 1921, ob priliki tedaj izvršenega ljudskega štetja; da bomo potem tem lažje primerjali, koliko so se te prilike napram tedanjim izboljšale. Da vidimo: Pismenih moških je bilo v severni Srbiji 54.44%; pismenih žensk 16.49%. Skupno bi znašala pismenost samo 35.37%. Potemtakem je bila v severni Srbiji, od Beograda do Kumanova, koncem leta 1921, samo ena tretjina prebivalcev, ki je znala pisati in brati. V ostalih pokrajinah naše države je ponekod bolje, ponekod celo še slabše s procentom pismenih ljudi, kakor so se pač poedine pokrajine razvijale. Tam, kjer ni bilo kulturno delo prekinjeno z upori in vojnami ali z dolgim suženjstvom

Stražnik je bil videti na mah kot neboljen otrok. Zgnetli so ga v stran, preril se je skozi preteče ozko človeško ulico ter izginil.

Vdova agenta je delala z rokami prav majhne, vezane kretnje, ki so se ujemale z drgetanjem njenega obraza. Trudila se je, pojasniti drugim, kako hudo je, kadar zagleda staro obleko, jopič, oguljene hlače mrtvega moža. »Gledam stol, na katerem je ponavadi sedel moj mož, gledam stol... In če pogledam našo pisalno mizo, pred katero je tako pogosto stal moj mož, potem to sploh ni več pisalna miza...«

Vsi so videli v kotu sohe lakirano pisalno mizo, ki je bila vedno neizpremenljivo ista samota in ki je ubila vsako porajajočo se nado. Mučna neboljenost je tiho preletela človeške obraze ter vsem posteklenela poglede.

Tedaj je segel natak na dno hrepenenja ter zakričal:

»Mir hočemo napraviti!«

Na mah so se odprli človeški obrazi; oblak vročega čuvstva se je zgnetel v kepo in razpočil: beseda »mir« je zagrmela, grmela nekaj minut okrog natakarija, ki je stal na praznem vozu in se s težko muko priboril do sklepa, vreči v trenutno nastalo, odprto, strašno tišino hladno resnico:

»Toda le če se zavemo in priznamo, da smo tudi mi zakrivali vojno, le tedaj lahko pomagamo do miru.«

»Kaj pravi? Kaj?« Vdova je ohromela od upora in strmenja.

»Le kdor misli in kdor ljubi človeka, le ta jim lahko prinese miru. Mi pa ne mislimo nič in ljubimo le sami sebe.«

Obrazi so se izpremenili, zaprli; med množico in natakarijem je nastala prazna ploskev.

Natakari je dejal: »Že pred vojno je bila ljubezen mrtva v nas. Bili smo stroji brez misli, brez prepričanja. Zato je sleherni izmed nas sokriv vojne.«

»Sokriv vojne? Mi nismo hoteli vojne. Ljudstvo ne!... Mi ne!«

Val jeze je zgibal množico.

Dajte si dopovedati. To si morate dati dopovedati. Najprej se moramo vrniti k resnici: pozabili smo dobro — ljubezen; mi sploh razmišljali nismo, kaj je dobro; mi sploh ničesar razmišljali nismo, sploh mislili nismo, marveč smo vse življenje pustili, da raste zlo, dokler nam ni prešlo v navado; dokler nismo s strašno razumljivostjo verovali, da je v človeškem življenju najbolj stremjenja vredno — zlo — egoizem, sila, oblast, uspeh, denar in avtoriteta. In to mrzlo, morilsko načelo, ki je postalo kar samo po sebi umljivo, načelo slehernega Evropeca, prevariti sočloveka, je moralo privedi ljudi do tega, da se navsezadnje pobijajo med seboj... Potem govore o časti, junaštvu, junaški smrti, o polju časti.

(Dalje prihodnjič.)

Čitatelje in čitateljice opozarjamo na današnje nadaljevanje Frankove novele »Vojna vdova«, ki smo jo s tretjo številko morali prekiniti radi odsotnosti prevajalca Mileta Klopčiča.

LEVANTE

mednarodna špedicijska družba z omejeno zavezo

LJUBLJANA

Kolodvorska ulica št. 30

se priporoča cenj. invalidom, obrtnikom in trgovcem, ki dobivajo kako blago iz inozemstva, za posredovanja, špedicijo, zacinjenje l. t. d. Izvršuje naročila hitro, točno in poceni.

pod kakim nekulturnim narodom, tam se je severna kultura s pismenostjo širila uspešnejše. V nekaterih pokrajinah pa, ki so imele isto ali še hujšo usodo od Srbije, je nepismenost še večja. To so predvsem južna Srbija, Bosna s Hercegovino in Črna gora. V južni Srbiji je pismenost sledeča: pismenost je bilo: moških 24.14%, žensk 8.43%. Splošna pismenost je dosegla 16.14%. Takoj po južni Srbiji prihaja po stanju pismenosti, oziroma boljše rečeno, nepismenosti Bosna in Hercegovina. Pismenih ljudi ima: moških 29.10%, žensk 10.37%, splošna pismenost je dosegla samo 19.44%. Črna gora je malo boljše od Bosne in Hercegovine ali od južne Srbije, a slabša od severne Srbije. Stanje pismenosti v Črni gori je bilo sledeče: moških 53.28%, žensk 13.10%, splošna pismenost je znašala 32.98%. Umevno je, da stoji v tem oziru Slovenija najbolje. Leta 1921 je

bilo stanje pismenosti v Sloveniji sledeče: moških 91.14%, žensk 91.15%, splošna pismenost 91.145%. Za Slovenijo je treba pripomniti še sledeče: odstotek pismenosti Slovenije se je v naši državi zmanjšal napram odstotku za časa avstrijske monarhije. To pa radi priključitve Prekmurja in Medimurja k naši pokrajini, radi česar je padla pismenost v Sloveniji za 4 odstotke.

Samo sedem poštnih direkcij v državi, in sicer v Beograd, v Skoplju, v Ljubljani, v Sarajevu, v Novem Sadu, v Banjaloki in v Zagrebu. Pozneje se ustanovi poštna direkcija tudi v Cetinju.

Nova, najvišja gora sveta odkrita. Ne-ka ameriška geografska ekspedicija poroča iz notranje Azije, da je odkrila novo gorovje, ki je višje kakor Himalaja, katerega najvišji vrh, Mont Everest, je visok 8882 metrov. Najvišji vrh v novoodkritem pogorju pa dosega višino 10.000 metrov.

Raznoterosti.

Beseda o človeškem obrazu.

Svojevrsna knjiga je izšla izpod peresa vernega juda Marxa Picarda pod naslovom »Človeški obraz«. Picard piše v uvodu: »Ako motrimo človeški obraz, potem je prizadeto celo bitje opazovanega: čustvo, um, volja, in tudi tista globina, v kateri so čustvo, um in volja še temno združeni: v globini, slutenj. Celotno bitje opazovanega se nam razkrije. Človeški obraz je podoba božja. Podoba božja stoji pred opazujočim, kakor apel stoji pred njim: celo bitje se sklicuje skupaj in zbere. Tako je, kakor da bi se hotelo podobi božji pokazati: človek, ki te motri, je še cel tu, tak, kakor je izšel iz božjih rok... V dobah, ko hoče človek ostati razdeljen in raztresen — v zadnjih desetletjih 19. in v prvih 20. stoletja — se človek boji človeku pogledati v obraz. Človek se ne spomni človega svojega bistva, razdeljen hoče biti in se pri tem ne da motiti — zato ne gleda v človeški obraz. Nič ne loči živali od človeka tako kakor to: človek ima prisotnost — žival je čisto in popolnoma neprisotna, kakor bi bila vedno na poti. Zato je žival tako brez pomoči. Žival je vedno na poti kakor iz ene preobrazbe v drugo, in tako sama v sebi zasidrana kakor človek.

Človeški obraz današnjega dne je brez prisotnosti. Tak je kakor obraz iz kina. Toda človeški obraz se ni odlikoval po obrazu na filmu, marveč nasprotno: filmski obraz se je izoblikoval po današnjem človeškem obrazu. Glibljivost, bežnost, začasno in izginjajoče v današnjem človeškem obrazu, prenešeno v mehanično: to je obraz kina. Kino je bilo sploh samo zato mogoče iznajti, ker je že bil današnji obraz. Pred monumentalnostjo človeškega obličja, kakršno je bilo preje, bi se gibanje na platnu nikdar ne bilo upalo združiti se v sliko, ki je podobna obrazu. Kretanje bi bile pred to monumentalnostjo razpadle, se razpršile. Obraz kina je obraz te dobe. Obrazu kina se je posrečilo biti tu, ne da bi imel prisotnost. Ravno tako dolgo je tu, dokler se giblje, v vsakem trenutku podaja samo to: da je ravno tu, ne, da je poleg — brez bivanja, brez prisotnosti. Prikazen je sicer tudi ravno tu in nima prisotnosti. Toda prikazen ima preteklost. Kinovski obraz je obraz prikazni, ki nima preteklosti, zato straši brez vzroka.

Sprememba obličja se vrši v vseh evropskih narodih in v vseh plemenih in socialnih slojih. Seveda je ta in oni narod, ta in oni socialni sloj bolj izpremenjen nego drugi. Toda bilo bi predrzno reči: ta narod ali ta sloj je zato zlu bliže nego drugi. Preje bi si upal reči: tak narod, ravno tak narod Stvarnik posebno varuje in ljubi, in ravno zato mu je poslal izpremenjen obraz določneje: da svoje ljubljeno ljudstvo posvari bolj nego druge.

»Homunkulus«.

Marsikdo niti ne ve, kaj ta beseda pomeni. Amerikanci so namreč ustvarili »homunkulus«. Filozofi, mehaniki in sloviti inženirji bi radi ustregli ameriškanskim kapitalistom s tem, da ustvarijo to čudo, homunkulusa. Toda pred leti me ta stvar še ni tako zanimala in sem mislil, da so te povesti le ameriške častniške race. Prvi sem bolj začuden gledal, ko so ljubljanski kinematografi oznanjali s plakati, da bodo predvajali Homunkulusa. Pristavili so, da je homunkulus čudo tehnike, problem bodočnosti. Predstave sicer nisem obiskal, toda radoveden sem pa le bil, kakšna moderna zverina je to čudo tehnike, ta homunkulus. In kaj sem zvedel. Homunkulus je stroj, je umeten človek, ki vse dela, kar mu ukažeš. V njegovem trupu je mehanizem, so napelane elektrovodne ali radiovodne naprave in če ti izprožiš potrebni gumb ali vijak, pa ti homunkulus napravi vse, kar hočeš. Stroj ti goni, da ti zausnično, pove ti, koliko dela je opravljenega, kaj kdo dela v tvoji tovarni in čisto natančno ve, kdaj je potreba pozvoniti za pričetek in konec dela. Pleše tudi valček in foksotrot itd. Te dni sem celo čital, da bodo homunkulusi vodili aeroplane brez pilotov in metalni bombe na uboge prebivalce in njih imetje, tam, kjer boš hotel in kadar boš hotel. Znamenje je torej, da bodo v kratkem tudi vojne bitke bili sami homunkulusi, če ne bodo predragi. Homunkulus je torej sijajna iznajdba, ki ima polno lepih svojstev, samo možganov nima, ki jih pa z ozirom na mehanizem sveta in racionalizacijo gospodarstva in vseh teh stvari, tudi več treba ni. Gumb, vijak in zgodi se, kar je prav in dobro. Le pomislimo, koliko si prihrani produkcija stroškov in sitnosti, prepripi in sporov. Potreba ne

bo več ne kulture, ne politike, ne parlamentov in ne prokletih nezadovoljstev v človeški družbi, ker se bo vršilo vse mehanično — gumb, vijak in zgodilo se bo.

Pridelovanje riža v Siamu.

Edina monarhija na svetu, kjer vlada še absolutizem, je država Siam v Zapadni Indiji. Tega dela Azije v neolitski dobi še ni bilo. Ko je morje polagoma izginjalo in ko so reke, v prvi vrsti Menan Chav Phya, naplavile v ravnino pesek in rodovitno zemljo z gora, se je začela za te kraje zgodovinska doba. V goratih krajih pa so prebivali ljudje že v predzgodovinski dobi. Dognali so, da so že tedaj, torej pred kakimi 5000 leti, poznali riž in ga sejali. V teku teh dolgih tisočletij se je pa zemlja polagoma prilagodila rižu. Po tej rastlini, ki je za obstanek tamkajšnjih krajev najvažnejša, je prebivalstvo uredilo svoj način življenja, delo, svečanosti, vero in pogovore. A. M. Karlinova piše: »Mi zapadnjaki ne moremo pravilno zamisliti, kake važnosti je za človeštvo to »orijentalno žito«, čeprav je nam samim samo nekaj dodatek oziroma posladek k naši hrani.

V vzhodnih deželah živi od riža vse: ljudje, govedo, konji, psi, mačke in perutnina in lahko tudi trdimo, da žive pravzaprav samo od riža. In na koliko načinov ga znajo pripraviti in kako ga znajo uporabiti. Fino zmleta riževa moka daje puder. Iz riža pečejo razne kolače, varijo pivo in kuhajo zelo močno žganje.

Po vseh rekah, posebno pa po reki Chao Phya-u, opazimo polno čolnov, natovorjenih z neočiščenim, rumenim rižem, ki se nam iz daljave vidi kot pesek. Vozijo ga v mline v Bangkoku, kjer ga očistijo.

Vsi državni dohodki izvirajo posredno ali neposredno iz riževe žetve. Nič čudnega, če pomislimo, da je Siam eden največjih producentov riža na celim svetu. Več kot 7.080.000 oralov je namenjenih za gojenje te prekoristne rastline. Leta 1926. je znašala žetev 82 milijonov pikul (pikula je nekaj več kot 60 kilogramov). Od tega so pustili za seme 5 milijonov, 27 milijonov pikul so izvozili, ostalo pa so porabili doma. Izvozilo se ga je za 162.624.000 ticalov (1 tical je približno 24 Din).

V Siamu razlikujejo v glavnem tri vrste riža. Te pa se dele zopet v okrog 100 raznih podvrst. Prva glavna vrsta je Khao San, ki ima velika zrna. Tega jedo v boljših družinah. Potem Khao Deng ali rdeči riž, o katerem mislijo, da prinaša srečo tistemu, ki ga mnogo je.

Čeprav goje na severu takozvani plavinski riž, prevladuje vendar v siamski riževi produkciji takozvani »mokri riž«, ki uspeva v močvirnatem ozemlju. Zato se začne za siamskega kmeta leto šele z deževnim časom, ki nastopi okrog junija in julija. Takrat se začne pravo delo z rižem. Riževa polja morajo biti že preje posejana tako, da v deževnem vremenu riž že klije.

V notranjem delu Siama vlada ponekod še prastari običaj, da vsi vaščani ene vasi delajo danes na polju tega, jutri na polju drugega itd. Preje vprašajo za svet še vaškega čarovnika, če je že čas. Zanimivo je, da v Siamu fantje cenijo dekleta pri tem, kako je katera okretna pri obdelovanju riža in dekleta, ki se v tem oziru izkažejo, imajo mnogo oboževalcev.

Okrog Bangkoka, kjer se nahajajo kraljeva riževa polja in siamska veleposestva, vrše poljska dela Caoški kuliji, prebivalci severnih, goratejših pokrajin, katere pripeljejo s čolni. Orodje je zelo priprosto in naravno tako, da se z njimi lahko dela na močvirnih tleh, katera je treba najprej ograditi, da voda ne izteče. Plug je zelo pri-

prost in vlečejo ga bivoli, ki so za hojo po močvirju najbolj sposobni.

Ob priliki žetve mora žanjica vsako posamezno bilko posebej odrezati, in sicer pri kolenu. Snope potem odpeljejo domov. V vetrovnih dneh spravijo klasje v velikanskih košarah pred hišo in veter odnese precej plevla. Riž mlatijo v Bangkoku s težkim batom v kamenitem možnarju. Preveč očiščen riž povzroča opasno bolezen, ki jo imenujejo beri-beri.

V Siamu je zelo mnogo mlinov za riž, toda tudi v okolici Bangkoka vidimo lahko še nepraktične mline. Tu meljejo riž na ta način, da ga polivajo z vodo in potem ga meljejo med dvema kamnom.

Riž pripravljajo na razne načine. Najpriljubljenejši način je sledeči: Najprej pustijo riž zavreti in takoj nato odlijejo vodo. Potem ga drže v dobro zaprti posodi precej časa nad vročim pepelom. Tak riž pomešajo s suhimi ribami, sladkorjem, kokosovim mlekom itd.

Otroci in lažnjivost.

Zdravnica dunajskega zavoda za psihologijo, ga. Buhler je priredila metodično anketo o otroški lažnjivosti in objavila rezultate v reviji »La Pediatric«. Anketa je pokazala, da zna 35% otrok v starosti od 6 do 14 let lagati in smatra laž za koristno. Pri otrocih izpod 5 let zdravnica ni opazila zavodne laži. Napačne trditve in pripovedovanja so v tej starosti sicer pogosta, toda njihov cilj ni varati. V starosti od 5 do 10 let lažejo otroci deloma zato, ker radi posnemajo odrasle, deloma pa, da se izognejo kazni ali da rešijo svoje tovariše. Okrog 8. leta se pojavi pri otrocih tako zvana šolska laž. Otroku ne očita vest, da vara učitelja. Laž, obstoječa v obdobju tovariša z namenom, da se sami izognemo kazni, je med šolsko mladino do 10. leta zelo redka.

V času pubertete je pa lažnjivost zelo pogosta. Pojavi se namreč sramežljivost, ki sili mlade ljudi, da taje ali zakrivajo svoja psihološka in fiziološka nagnjenja. Omenjena zdravnica razlikuje tri vrste laži in sicer socialno laž, katere namen je pomagati bližnjemu, nesocialno laž, katero narekuje osebni interes, ki pa nima namena varati, in končno antisocialno laž, katero narekuje sebičnost. Najboljše sredstvo proti laži je primer. Zaupanje, ki ga zna učitelj vzbuditi svojemu učencu, je zelo učinkovito sredstvo proti lažnjivosti. Večkrat se pa nagnjenje k lažnjivosti tako ukorenini, da ga z navadnimi vzgojnimi sredstvi ne moremo iztrgati. V takih primerih se je treba obrniti na strokovnjake na polju pedagoške psihologije.

Je-li smrt spojena s telesnimi mukami?

V januarski številki glasila čeških zdravnikov je priobčil primarij prve češke kirurške klinike prof. dr. Arnold Jirásek zanimivo razpravo o pojavi in poteku umiranja pri kirurških bolnikih. Odlični kirurg podaja najprej definicijo smrti, omenjajoč strah zdravih pred njo ter slutnje smrti, ki jih ima človek čisto pred nastopom smrti. Tu navaja prof. Jirásek kot primer zdravnika Tronsseau-ja, ki je bil bolan na raku in si je v naprej sam določil dan smrti. Tri dni pred katastrofo je sestavil oporoko, odredil vse potrebno za pogreb ter si celo sam izbral mesto na pokopališču za svoj večni počitek. Nato se je vrnil domov, legel v posteljo in hladnokrvno čakal smrti, ki je tudi prišla točno po napovedi. Profesor Jirásek sam navaja nekoliko primerov, ko so trezni, resni in namišljeni pacienti pri injekcijah in drugih zdravniških delih pred operacijo enostavno izjavili, da je ves ta trud zaman in so često imeli popolnoma prav. Takih ljudi pa je razmeroma zelo malo in večina bolnikov o svojem nevarnem položaju nima niti najmanjše slutnje.

V nadaljnjem se peča dr. Jirásek z vprašanjem, kakšen je konec bolnika z ozirom na njegove telesne in duševne bolečine. Pri možganskih tvorih zapade bolnik po dolgih bolečinah v nezavest, iz katere se ne prebudi več in mu je smrt končala le brezupno bedno stanje. Pri udarcih na glavo s topim ali ostrim orodjem ali pri strelah v glavo, zapade ranjenec v globoko nezavest in ako se prebudi iz nje, ne ve prav ničesar o bolečinah, kar dokazuje, da bi bila smrt v tem stanju popolnoma brez bolečin. Dr. Jirásek je v tem pogledu spraševal pri trinajstih ranjenih lanske požarske katastrofe, ko se je podrla ogromna nova stavba in pokopala pod seboj množico delavcev. Eden izmed njih je slišal tresk, drugi je videl, kako se pod njim udaja oder, nihče izmed teh trinajstih, ki so bili poškodovani na glavi, pa ni imel v nezavesti prav nikakega občutka.

Usmiljena tema nezvesti je prihranila nesrečnikom silovite bolečine, ki bi jih trpeli, ako bi bila dana možnost, da bi bili ob poškodbah ostali pri zavesti. Z vso pravico zaključujemo, da ranjenec, ki umre v tem stanju, zapusti življenje brez muk in trpljenja. Mnogo podatkov za proučevanje ranjenega možgan ali njih podaljška, hrbtnega mozga, dajejo usmrtitve z giljotino. V starem veku so verovali, da odsekana glava čuti, samo govoriti da ne more. Ta nazor so po uvedbi giljotine, l. 1792, širili tudi zdravniki. Strogo opazovanje posameznih primerov pa je dognalo, da so te domneve popolnoma prazne. Bomafont je prvi l. 1834. proučeval glavi dveh giljotiniranih Arabcev, pa ni mogel objektivno ugotoviti ničesar. Do istih zaključkov prihaja Mongeot, ki se je bil dogovoril z zločincem Lancenairejem, da trenotek po justifikaciji odpre levo oko. Poskus je bil neuspešen, da bi bil obsojenec inteligenten človek, ki je s polno interesom za znanost privolil v ta poskus, ter je šel na morišče zelo miren in brez vsakega razburjenja. Ako se na obličju justificiranega pojavijo kakšni utripi, je to pripisati le začetnemu dihalnemu gibu, ki je bil v trenutku prekinjen in se nadaljuje kot refleks. Smrt nastopi v trenutku in ne prinaša sama nikakih posebnih bolečin. Življenje je končano v hipu, ko je glava oddeljena od telesa, le telo živi s početka še naprej. Leye je eno uro po justifikaciji še ugotovil utrip srca, Asekov pa je l. 1917. dognal isto pri neki ženi še 24 ur kasneje. Članek dr. Jirásky se dotika tudi nenadne smrti pri nagli izpremembi misli. Nenadna radost, žalost, jeza ali strah lahko takoj uničijo življenje, pri čemer morajo seveda biti že dani pogoji v slabosti srca; za kirurga ima pomen predvsem strah in dr. Jirásek navaja iz svoje prakse 28-letnega mladeniča, ki ga je že v začetku naroke obšla taka groza, da mu je zastalo dihanje in so bili vsi oživljajoči poskusi brezuspešni.

Smrtni trenutki bolnikov, ki trpe na dihalnih organih niso težki, ker se zadnji boj med življenjem in smrtjo dobojuje v nezvesti. Smrtna forma pri vnetju pljuč pa spremlja mučni napadi dušenja, ali na koncu sledi neizogibna nezavest, ker kri ne dobi več dovolj kisika ter je nasičena z ogljikovim kisikom. Podoben konec nastopi lahko tudi pri sušici. Nekateri izčrpani bolniki umirajo kakor v spanju, drugim preneha presnavljanje krvi, v vročici se bolniku navadno blede in zavest mu gine, zopet drugi pa so zadnje hipe pri polni zavesti ter jih žive bolj ali manj mirno. Lahke smrti umira človek, ki mu je ranjeno srce. Konec nastopi takoj ali pa po gotovi dobi brez vsakih pojavov bolečin ali groze.

V splošnem pa umirajo zelo težko le oni, ki jim je prebit hrbtni mozeg z nasilnim udarcem ali pa imajo v njem tvore. Vzdihovalje in predsmrtna muka prvega čl. finančnega ministra dr. Rašina, ki je postal žrtev krogle blaznega atentatorja, zgovorno pričajo o težkih poslednjih trenutkih ljudi s takimi ranami. Pri teh nastopi blažilna nezavest šele po vnetju pljuč ali po sepsi, ki se širi iz rane.

Smešnice.

Maščevanje.

Teta (na obisku): »Poglej, Pepi, kako pridna je tvoja dobra mamica. Vedno je v kuhinji.«

Pepi: »Pojdi no, tetka, že poznam take reči. Kadar se skrega s kuharico, potem kuha sama, mi moramo pa — jesti.«

Neki visokošolec, kateremu je zmanjkalo denarja, je pisal svojemu stricu tole pismo: »Predragi stric! Ako bi me sedajle videl, kako me rdečica obliva, bi se ti gotovo zasmilil. Ali mar slutiš zakaj? Zato, ker bi te rad prosil za par stotakov, pa ne vem, kako bi se pravilno izrazil. Nemogoče mi je, da bi ti to povedal kakor si mislim. Rajše umrjem. To pismo ti pošiljam po slu, ki bo čakal odgovor. Tvoj vdani in Tebe ljubeči nečak Andrej. — P. S. Zavedajoč se sramotnega pisanja, sem tekel za slom, da bi mu odvzel pismo, pa ga žal nisem mogel dohiteti. O, da bi se vsaj kaj nepričakovanega pripetilo, ali pa da bi se pismo zgubilo. — Strica je pismo presenetilo, vendar pa tudi on ni bil izmed onih, ki so na glavo padli, zato je slu izročil sledeč odgovor: »Moj dragi nečak! Bodi potolažen in umiri se, nikar več ne zardevaj. Previdnost je uslišala Tvoje prošnje. Sel je Tvoje pismo izgubil. Tvoj stric Stefan.«

Izdaia Uduženje vojnih invalidov. Odgovorni urednik: Stanko Tomc. Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani. — Predstavnik, za tiskarno: Albert Kolman.